

ΑΠΟΛΛΩΝ - ΔΕΛΦΟΙ ΒΟΤΑΝΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ ΑΜΚΕ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ, 2025

Εγχειρίδιο Βαφής Μαλλιού με Φυσικά Βότανα

Πρόλογος

Στο πλαίσιο της δράσης «Η Υφαντική Τέχνη και η Χρήση Βοτάνων στη Βαφή του Μαλλιού: Μύθοι και Παραδόσεις» και σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες της εγκεκριμένης πρότασης, συντάχθηκε το παρόν εγχειρίδιο για τη φυσική βαφή μαλλιού με τη χρήση τοπικών βοτάνων. Το εγχειρίδιο βασίζεται στις τεχνικές που παρουσιάστηκαν στα εργαστήρια της δράσης και έχει σκοπό να αποτελέσει πρακτικό εργαλείο για μελλοντικές εκπαιδευτικές ή πολιτιστικές εφαρμογές.

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή στη Φυσική Βαφή

Η φυσική βαφή είναι μια παραδοσιακή τεχνική που συνδέεται στενά με την ιστορία της υφαντικής, ιδιαίτερα σε περιοχές όπως η Φωκίδα. Οι βαφές προέρχονται αποκλειστικά από φυσικές πηγές, χωρίς χημικά πρόσθετα, και προσφέρουν μια οικολογική και δημιουργική εναλλακτική λύση στη σύγχρονη βιομηχανική παραγωγή.

Η τεχνική αυτή απαιτεί γνώσεις γύρω από τα φυτά και τη συμπεριφορά τους, καθώς και δεξιότητες στην επεξεργασία και εφαρμογή του χρώματος. Είναι επίσης μια ευκαιρία για σύνδεση με τη φύση και τα τοπικά οικοσυστήματα.

Κεφάλαιο 2: Επιλογή και Συλλογή Βοτάνων

Η επιλογή των κατάλληλων φυτών είναι το πρώτο και θεμελιώδες βήμα στη διαδικασία της φυτικής βαφής. Το κάθε φυτό δίνει διαφορετική χρωστική, ενώ η ποιότητα και ένταση του χρώματος εξαρτώνται από τον χρόνο συλλογής, το μέρος του φυτού που χρησιμοποιείται και την προετοιμασία του.

ΑΠΟΛΛΩΝ - ΔΕΛΦΟΙ ΒΟΤΑΝΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ ΑΜΚΕ

Πού βρίσκουμε τα φυτά;

Στον Βοτανικό Κήπο Δελφών καλλιεργούνται φυτά με ιστορική και φαρμακευτική σημασία, πολλά από τα οποία είναι κατάλληλα για βαφή.

Άγρια είδη μπορούν να συλλεχθούν από τη φύση, τηρώντας κανόνες βιωσιμότητας (π.χ. όχι υπερσυλλογή, διατήρηση ριζών).

Μπορούν επίσης να καλλιεργηθούν σε μικρούς κήπους (όπως ριζάρι, παντζάρι, φασκομηλιά).

Εποχική Κατανομή:

Άνοιξη: Γαλαξίδα, λατζιβήρι (κίτρινο – πράσινο)

Καλοκαίρι: Ριζάρι, παντζάρι (κόκκινο, πορτοκαλί)

Φθινόπωρο: Φλοιόι καρυδιού, αμυγδάλου (καφέ – μπεζ)

Χειμώνας: Κρεμμυδόφλουδο, κονιζός (μωβ – πράσινο)

Κεφάλαιο 3: Επεξεργασία Φυτικών Υλών

Η επεξεργασία του φυτικού υλικού καθορίζει σε μεγάλο βαθμό το αποτέλεσμα της βαφής. Υπάρχουν δύο βασικές μέθοδοι εκχύλισης των χρωστικών:

Βρασμός – Εκχύλιση

Το φυτικό υλικό κόβεται σε μικρά κομμάτια.

Τοποθετείται σε νερό (αναλογία περίπου 1:5 σε όγκο).

Βράζει για 45–90 λεπτά.

Το υγρό σουρώνεται και διατηρείται ζεστό για τη βαφή.

Ψυχρή Εκχύλιση

Ιδιαίτερα για ευαίσθητα υλικά (π.χ. παντζάρι), μπορεί να αφεθούν για 12–24 ώρες σε νερό σε θερμοκρασία δωματίου.

Διατήρηση βαφικών υγρών:

Ορισμένα εκχυλίσματα μπορούν να αποθηκευτούν σε αποστειρωμένες φιάλες και να διατηρηθούν για 1-2 εβδομάδες στο ψυγείο.

Αν προστεθεί λίγος ξύδι ή αλάτι, διατηρούνται περισσότερο.

Κεφάλαιο 4: Προετοιμασία του Μαλλιού

Το μαλλί πρέπει να υποστεί ειδική επεξεργασία για να «δεχτεί» σωστά τη βαφή.

Βήμα 1: Καθαρισμός

Πλένουμε το μαλλί με ήπιο, ουδέτερο σαπούνι (ή σαπούνι Μασσαλίας).

Ξεπλένουμε πολύ καλά.

ΑΠΟΛΛΩΝ - ΔΕΛΦΟΙ ΒΟΤΑΝΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ ΑΜΚΕ

Βήμα 2: Μούλιασμα

Το μαλλί βυθίζεται σε χλιαρό νερό για 30–60 λεπτά πριν από κάθε διαδικασία.

Βήμα 3: Μορντάντισμα (σταθεροποίηση)

Προετοιμάζουμε διάλυμα αλουμινόπετρας (10% του βάρους του μαλλιού σε σκόνη).

Τοποθετούμε το μαλλί στο διάλυμα για 30–45 λεπτά, σε θερμοκρασία 60–70°C.

Ξεπλένουμε απαλά με χλιαρό νερό.

Εναλλακτικά, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ξύδι (1 μέρος ξύδι : 4 μέρη νερό) ή φλούδα ροδιάς για πιο φυσικές επιλογές.

Κεφάλαιο 5: Διαδικασία Βαφής

Αφού έχουμε (α) ένα εκχύλισμα φυτικού χρώματος και (β) καθαρό και μορνταντισμένο μαλλί, προχωράμε στα εξής:

- Τοποθετούμε το μαλλί στο ζεστό βαφικό υγρό (60–80 °C).
- Αφήνουμε για 45–60 λεπτά, αναδεύοντας απαλά κάθε 10 λεπτά.
- Αποφεύγουμε τον βρασμό για να μη σκληρύνει το μαλλί.
- Αφαιρούμε το μαλλί και το αφήνουμε να στραγγίξει.
- Ξεπλένουμε με δροσερό νερό μέχρι το νερό να βγαίνει καθαρό.
- Απλώνουμε το μαλλί σε σκιερό μέρος για φυσικό στέγνωμα.

Ποικιλίες χρώματος επιτυγχάνονται με:

- Αλλαγή του pH (προσθήκη λεμονιού ή στάχτης)
- Χρήση μεταλλικών αλάτων (π.χ. χαλκού για πράσινες αποχρώσεις)
- Επαναβαφή σε δεύτερο λουτρό

Κεφάλαιο 6: Παρατηρήσεις, Πειραματισμός και Τεκμηρίωση

Η φυσική βαφή δεν έχει σταθερά αποτελέσματα. Το ίδιο φυτό μπορεί να δώσει διαφορετικό χρώμα ανάλογα με την προέλευση, τον καιρό, την ποσότητα, το νερό ή τον χρόνο βρασμού.

Συνιστάται:

- Να διατηρείτε ημερολόγιο βαφών (ημερομηνία, υλικό, αναλογίες, χρόνος, θερμοκρασία, αποτέλεσμα).
- Να φυλάσσετε μικρά δείγματα του βαμμένου μαλλιού.
- Να φωτογραφίζετε τα βήματα και το τελικό αποτέλεσμα.

Η γνώση μεταδίδεται και ενισχύεται μέσα από εμπειρικά δεδομένα και συνεργασία.